

Zitting 1982–1983

16 326

Aanpassing van de wetgeving aan de vierde richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake het vennootschapsrecht

Nr. 13

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG

Ontvangen 14 maart 1983

Het doet mij genoegen dat de leden van de fractie van de P.v.d.A. de Regering danken voor de uitvoerige memorie van antwoord en nota van wijziging. Deze leden tonen zich niet overtuigd door het betoog in de memorie van antwoord, dat ertoe strekt de wet niet op verenigingen en stichtingen van toepassing te doen zijn. Het is juist dat stichtingen – en ook verenigingen – niet in alle gevallen voor puur ideële doeleinden worden gebruikt. De wet laat dit toe, doch bevat anderzijds omtrent uitkeringen wel beperkende bepalingen die beogen deze rechtsvormen voor commercieel gebruik onaantrekkelijk te maken. Om deze reden is het weinig passend de regels omtrent de balans en winst- en verliesrekening van op winst gerichte bedrijven mede voor deze anders geaarde organisaties te laten gelden, waarbij nog als complicatie komt dat deze laatste ook onderling in karakter sterk uiteenlopen. Zoals reeds in de memorie van antwoord werd vermeld, wordt thans onderzocht welke regeling wenselijk is voor de openbare verantwoording van stichtingen en verenigingen die gelden voor charitatieve doeleinden inzamelen. Langs deze weg kan beter recht worden gedaan aan de specifieke eisen welke de bedoelde rechtsvormen stellen.

Ook waren deze leden niet overtuigd door de argumenten om het voorschrift inzake segmentatie van het bedrijfsresultaat in te trekken. Ik wijs er in de eerste plaats op dat dit voorschrift conform de richtlijn wordt vervangen door een tot segmentatie van de omzet: een verder gaand voorschrift is door de overgrote meerderheid der lid-staten van de Europese Gemeenschappen uitdrukkelijk afgewezen uit zorg voor de concurrentiepositie van bedrijven. In 1976 is het voorschrift tot segmentatie van het bedrijfsresultaat ingevoerd in de veronderstelling dat een zodanig voorschrift in de richtlijn zou worden opgenomen. Nu dit niet het geval is, bestaat er voldoende reden om, naar het voorbeeld van de overgrote meerderheid der lid-staten, uit zorg voor de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven deze segmentatie niet voor te schrijven. Een voorschrift tot segmentatie van het bedrijfsresultaat zal evenmin in de zevende richtlijn, die de geconsolideerde jaarrekening betreft, worden opgenomen: de tekst van de ontwerp-richtlijn, zoals die thans luidt, neemt op dit punt de tekst van de vierde richtlijn over. Het ligt dan ook voor de hand te zijner tijd ter gelegenheid van de incorporatie van de zevende richtlijn omtrent de segmentatie geen andere beslissing te nemen dan thans bij de incorporatie van de vierde. Wel mag worden verwacht dat de (grote) «transnationale»

ondernemingen zich zullen houden aan de z.g. «guidelines» van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en – wanneer deze zouden worden vastgesteld – van de Verenigde Naties, en ook de International Accounting Standard nr. 14 in hun overweging zullen betrekken. Deze last zal door de kleinere echter als te zwaar worden beschouwd.

Wat de ervaringen tot nu toe betreft, kan worden gewezen op de onderzoeken door het Nederlands Instituut van Registeraccountants. Deze betreffen slechts een selectie uit het totale bestand, en wel van ter beurze genoteerde ondernemingen. De laatst gepubliceerde gegevens betreffen de jaarrekeningen van 120 ondernemingen over het boekjaar 1979. Van de 86 in aanmerking komende ondernemingen gaven 38 een segmentatie van het bedrijfsresultaat in absolute bedragen; hoeveel ondernemingen dat in procenten deden, is niet vermeld.

In antwoord op de eerste vraag van de leden van de C.D.A.-fractie kan worden medegedeeld dat het ontwerp met betrekking tot de positie van de vennootschap onder firma en de commanditaire vennootschap met een naamloze of besloten vennootschap als aansprakelijk vennoot, waarop zij doelen, inmiddels voor advies is gezonden aan de Raad van State.

Op de tweede vraag van deze leden kan worden geantwoord dat een wijziging van de wetten op de registeraccountants en de accountant-administratieconsulenten bij het Ministerie van Economische Zaken in voorbereiding is. Er mag niet op worden gerekend dat dit ontwerp zo tijdig gereed zal zijn dat in verband daarmee artikel 393, lid 2, Boek 2 BW, zoals het volgens het onderhavig ontwerp luidt, nog vóór de plenaire behandeling kan worden aangepast, gegeven de spoed die bij de voortgang van dit ontwerp moet worden betracht. Deze aanpassing van artikel 393 zal derhalve moeten plaatsvinden in het ontwerp tot wijziging van de accountantswetten.

Het positieve oordeel van de leden van de V.V.D.-fractie over artikel 384, lid 1, van het gewijzigde ontwerp verheugt mij, evenzeer als hetzelfde oordeel van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Ik hoop dat hiermede de misverstanden die in de praktijk waren gerezen omtrent het aanvankelijke artikel 384, lid 5, voldoende uit de weg zijn geruimd. Het nieuwe lid 1 sluit geheel aan bij het ook thans, volgens de artikelen 308 en 309, Boek 2, geldende recht: men behoort mede door de keuze van de waarderingsmaatstaven een verantwoord inzicht van de financiële positie te geven. Ook onder het thans geldende recht onderscheidt deze norm de civielrechtelijke jaarrekening van de fiscale, waarvoor eigen normen gelden.

De vraag is derhalve niet zozeer of zich in het maatschappelijke verkeer een meerderheidsstroming heeft gemanifesteerd, die hetzij aan de historische kostprijs, hetzij aan de actuele waarde prioriteit geeft, doch of *in het concrete geval* de gedane keuze verantwoord is. Toekomstige ontwikkelingen snijdt artikel 384 niet af.

Men kan van mening zijn dat «tweesporigheid» onder omstandigheden een verantwoorde oplossing biedt. In het oorspronkelijke artikel 384, lid 5, eerste zin, werd op deze mogelijkheid uitdrukkelijk de aandacht gevestigd, en in zoverre bestond er dan ook geen verschil tussen de tekst van het ontwerp en de «richtlijnen» van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Dit is de reden waarom bij de bespreking van de verschillen tussen beide in de memorie van antwoord juist hieraan geen bijzondere aandacht behoefde te worden gewijd.

Van de erkentelijkheid van de leden van de fractie van D'66 voor de beantwoording van hun vragen en van hun instemming met de uitbreiding van de werkingssfeer van het ontwerp heb ik gaarne kennis genomen. Hun vragen bij de artikelen zullen hieronder ter sprake komen.

ARTIKELEN

Artikel I

Artikel 362

In antwoord op de vraag van de leden der C.D.A.-fractie moet ik mededelen dat het overleg in Brussel over het ontwerp van de Zevende Richtlijn, hoewel het in het laatste stadium verkeert en veelvuldig wordt gevoerd, slechts moeizaam vordert; op verschillende punten blijkt het niet eenvoudig overeenstemming tussen de delegaties te bereiken.

Artikel 363, zesde lid

De leden van de V.V.D.-fractie geven er de voorkeur aan, de mogelijkheid tot het stellen van uitvoeringsregels voor de toelichting van de jaarrekening, in het gewijzigde ontwerp geboden, opnieuw uit te sluiten. Het is echter de bedoeling om van deze mogelijkheid slechts gebruik te maken voor de ordening van het cijfermateriaal dat volgens de richtlijn in beginsel in de schema's van balans en winst- en verliesrekening thuishoort, doch naar de toelichting mag worden overgebracht (artikel 4, lid 3, onder b van de richtlijn). Tot verstarring zullen voorschriften voor dit beperkte doel niet leiden. Zij zullen het de bedrijven juist gemakkelijk maken te profiteren van de vrijheid die de richtlijn biedt, om gegevens in de door de richtlijn verlangde vorm op te nemen in de toelichting.

Artikel 365, eerste lid, onder e

De leden van de P.v.d.A.-fractie komen terug op hun bezwaar tegen afboeking van goodwill rechtstreeks op het eigen vermogen buiten de winst- en verliesrekening om. Voorop moge worden gesteld, dat opnemning van de post goodwill in het balansschema van de richtlijn niet betekent dat de goodwill steeds behoort te worden geactiveerd. Of de goodwill op andere wijze mag worden verwerkt door hem terstond af te boeken ten laste van het resultaat of het vermogen, is een vraag die in de richtlijn niet met zoveel woorden beantwoording vindt, evenmin trouwens als in het ontwerp buiten het geval van artikel 389, lid 4. Derhalve zal ook hier aan het beginsel van artikel 362, lid 1, moeten worden getoetst.

Artikel 373

De leden van de V.V.D.-fractie keren zich tegen het voorschrift tot splitsing van de herwaarderingsreserve naar categorieën activa, zowel omdat het indertijd wegens de daartegen aangevoerde bezwaren uit de praktijk uit de ontwerp-richtlijn is geschrapt, alsook uit vrees voor te grote detaillering in de wet.

Handhaving van het voorschrift zou voorkomen dat verliezen op één categorie activa buiten de winst- en verliesrekening om worden afgeboekt op reserves, ontstaan door herwaardering van andersoortige activa. In het bijzonder zou dit voorkomen dat verliezen ten gevolge van waardevermindering van voorraden worden gemaskeerd. Zoals op de wijziging van artikel 390 bij de tweede nota van wijziging zal worden toegelicht, bestaat geen eenstemmigheid over het doel en de vereiste omvang van de herwaarderingsreserves. Deze reserve kan groter zijn dan het ingevolge de richtlijn voor te schrijven minimum en juist dan rijzen bezwaren tegen de onderverdeling. Daarom verdient het de voorkeur voorshands niet verder te gaan dan de richtlijn verlangt. Wetenschap en praktijk zijn dan in de gelegenheid tot het verder ontwikkelen van regels binnen de grenzen van artikel 362, lid 1, zoals dat door de rechter zal worden uitgelegd.

Het derde lid van het artikel geeft de leden van de fractie van D'66 aanleiding tot het vragen van een nadere toelichting op de nieuwe tekst omtrent ingekochte eigen aandelen, die volgens hen overigens als een verbetering kan worden aangemerkt. Omdat in dit artikel nog een wijziging is aangebracht, wordt de gevraagde nadere toelichting hierna gegeven in het deel van deze memorie waarin de wijzigingen worden toegelicht.

Dezelfde leden vragen mij nog, nader in te gaan op de vraag, waarom ook activering van ter beurze ingekochte eigen aandelen in het ontwerp niet wordt toegelaten. Dit is geschied, omdat ook hier sprake is van aantasting van het kapitaal, ook al verwacht de vennootschap wellicht dat zij deze aantasting ieder ogenblik weer ongedaan kan maken. Juist aankopen ter beurze om de koers te steunen kunnen die aantasting inhouden. Dat inkoop van eigen aandelen ter beurze kan geschieden uit overwegingen van koerssteun, wordt in vrijwel alle omstandigheden als extra ongewenst beschouwd. De aantasting van het kapitaal noopt ook hier tot vermindering van het eigen vermogen met de koopsom. Daarnaast doet het afzonderlijk vermelden van het nominale bedrag van deze aandelen in de toelichting duidelijk uitkomen dat de ingekochte aandelen zonder nadere formaliteiten kunnen worden vervreemd.

Artikel 379, vijfde lid en artikel 403

Naar aanleiding van de opmerking van de leden van de P.v.d.A.-fractie zij het volgende aangetekend.

Vermogen en resultaat van een dochtermaatschappij zijn geen grootheden die onafhankelijk zijn van de verhoudingen in de groep; integendeel, zij worden daardoor in beslissende mate beïnvloed. Het vermogen is veelal in overwegende mate, zo niet geheel, van de groep afkomstig. Transacties met groepsmaatschappijen tegen prijzen die van marktprijzen afwijken, verhinderen het vellen van een verantwoord oordeel over de resultaten. Het is derhalve eerder misleidend dan verhelderend voor het inzicht op de cijfers van de dochtermaatschappij zelf af te gaan. Dit geldt ook voor werknemers en derden. Deze overwegingen hebben ertoe geleid om zowel in de richtlijn als in het wetsontwerp, evenals in het geldende wettelijke stelsel, uitzonderingen voor dochtermaatschappijen op te nemen. Het intrekken van die uitzonderingen zou een lastenverzwaring voor de bedrijven betekenen, waartegenover geen of nauwelijks nut staat voor werknemers en schuldeisers.

Artikel 383

Het artikel behelst ten opzichte van het tegenwoordige artikel 313 in het algemeen een niet geringe uitbreiding, doordat de in lid 1 bedoelde opgaaf nu ook de bezoldiging der bestuurders moet betreffen; daartegenover staat dat een uitsplitsing van de bezoldiging van commissarissen naar de aard daarvan, bij voorbeeld in presentiegeld en tantième, achterwege mag blijven. Aan deze uitsplitsing bestaat, naar men mag aannemen, naast de vermelding van het totaalbedrag, weinig behoefte. Het verdient dan ook, anders dan de leden der P.v.d.A.-fractie wensen, naar mijn mening de voorkeur hier het voorschrift van de richtlijn zonder verdere verfijning over te nemen.

Artikel 384

De leden van de C.D.A.-fractie hebben terecht het betoog in de memorie van antwoord, blz. 10-15, aldus begrepen dat de jaarrekening een zodanig inzicht moet geven dat een verantwoord oordeel omtrent de financiële positie van de rechtspersoon moet kunnen worden gevormd. Daaraan moet ook de keuze uit de waarderingsgrondslagen dienstbaar zijn. Deze keuze moet inderdaad uit de actuele waarde en de verkrijgings- of vervaardigingsprijs worden gemaakt.

In aansluiting aan het schrijven van de Raad voor de Jaarverslaggeving van 14 juli 1982 aan de vaste commissie maken de leden van de V.V.D.-fractie een aantal opmerkingen omtrent de zogenoemde «negatieve goodwill» die ontstaat bij de verwerving van deelnemingen tegen een lagere prijs dan de netto-vermogenswaarde. Daarbij onderscheiden zij negatieve goodwill als gevolg van onderrentabiliteit en als waardecorrectie. Verwachte onderrentabiliteit kan ertoe leiden dat men bij de toepassing van lid 3 in het bijzonder duurzame activa lager zal moeten waarderen, zodat in zoverre geen «negatieve goodwill» ontstaat. Ook kan het vormen van een voorziening de aangewezen weg zijn; naarmate de onderrentabiliteit zich in de resultaten verwezenlijkt, kan de voorziening worden verminderd. Ook dan is er geen surplus van de, met het bedrag der voorziening verminderde, waarde van de deelneming boven de verkrijgingsprijs.

In de vermoedelijk zeldzame gevallen echter waarin zo'n surplus wel bestaat, betekent het een door herwaardering overeenkomstig lid 3 ontstaan verschil tussen de waarde en de verkrijgingsprijs. In het systeem van artikel 33 van de richtlijn, en dus van het ontwerp, betekent dit dat tegenover het surplus een herwaarderingsreserve behoort te staan.

Eventuele winst die de deelneming als vermogensbestanddeel opbrengt, verwezenlijkt zich in de zin van artikel 384, lid 2, en van artikel 31, lid 1 onder c, aa) van de richtlijn, pas bij afstoting, uitzonderingen daargelaten.

Artikel III

Artikelen 999–1002 Rv

Naar aanleiding van de opmerking van de leden der fractie van D'66 ben ik bereid in artikel 393, lid 6, van boek 2 BW het woord «en» in de zinsnede «vastgesteld en goedgekeurd» te vervangen door: of.

Door invoeging in artikel 1001, eerste lid, laatste zin, van de woorden «onverschillig of zij zijn vastgesteld of goedgekeurd» kan worden tegemoet gekomen aan de wens van deze leden tot verduidelijking van de situatie die ontstaat bij publikatie overeenkomstig artikel 394, lid 2.

Ten slotte vragen deze leden opnieuw wat de juridische status is van een vastgestelde en goedgekeurde jaarrekening, wanneer de ondernemingskamer zich beperkt tot het geven van bevel tot wijziging. Volgens het vierde lid van artikel 1002 vernietigt dit bevel de vaststelling en goedkeuring. Hierdoor blijft over de door het bestuur opgemaakte jaarrekening, die krachtens het tweede lid van dat artikel slechts met inachtneming van het bevel opnieuw mag worden vastgesteld en goedgekeurd; normaal zal zijn dat het bestuur dan de gemaakte jaarrekening daartoe wijzigt en haar aldus aan de bevoegde organen van de rechtspersoon ter vaststelling en goedkeuring voorlegt. Deze gang van zaken kwam overigens niet aan de orde in de uitspraak van de ondernemingskamer van 10 april 1980, NJ 1981, 49, omdat het bevel geen wijziging eiste, doch het opmaken van een nieuwe jaarrekening en het naleven van de artikelen 211, lid 1, en 314, lid 2, Boek 2 BW. Voor het bereiken van dit laatste is het in de opzet van het gewijzigde ontwerp niet nodig dat de jaarrekening wordt vernietigd: de vaststelling en goedkeuring zijn al nietig, omdat de mogelijkheid van kennisneming der vereiste accountantsverklaring heeft ontbroken (artikel 393, lid 6). Bovendien kan nu iedere belanghebbende het verplichte accountantsonderzoek en de openbaarmaking van de accountantsverklaring ook zonder vernietiging vorderen (artikelen 393, lid 7 en 394, lid 7).

Artikel VIII

Mede naar aanleiding van de door de leden van de P.v.d.A.-fractie gestelde vraag over artikel 31a van de Wet op de Ondernemingsraden worden nog enkele wijzigingen voorgesteld die hierna worden toegelicht.

Artikel IX (= X nieuw)

De leden van de V.V.D.-fractie merken terecht op dat dit artikel de nieuwe wettelijke voorschriften voor het eerst van toepassing verklaart op jaarstukken over een boekjaar dat na 31 december 1982 aanvangt. Voorts wijzen zij erop dat de ondernemingen behoefte zullen hebben aan interne instructies voor de inrichting van de administratie ter aanpassing aan de nieuwe wettelijke vereisten, waarmede tijd is gemoeid. Dit brengt hen ertoe te pleiten voor uitstel der toepasselijkheid.

Hoezeer ik ook begrip heb voor praktische moeilijkheden, verder uitstel zou in strijd met de richtlijn zijn. Reeds heeft de Commissie der Europese Gemeenschappen, in een brief die als bijlage aan deze nota is toegevoegd, de Nederlandse Regering aangemaand tot naleving van haar verdragsverplichtingen. Overigens behoeven mijns inziens het ontbreken van een definitieve wetstekst en onbekendheid met de uitvoeringsmaatregelen voor het opstellen van instructies geen groot beletsel te zijn. Uit de langdurige parlementaire procedure is een wetstekst te voorschijn gekomen, waarover nog slechts op een enkel punt een controverse bestaat die in de verdere parlementaire behandeling definitief moet worden beslist; uiteraard is een zeer spoedige openbare behandeling door de Kamer in dit licht bezien wenselijk. Bij het opstellen van de instructies kunnen de rechtspersonen derhalve uitgaan van teksten die reeds thans goeddeels en op korte termijn definitief vaststaan, uiteraard onder voorbehoud van aanvaarding van het ontwerp door de Eerste Kamer. De uitvoeringsmaatregelen zullen evenmin verrassingen inhouden: de schema's die de richtlijn bevat, laten nauwelijks afwijking toe – de materiële vereisten zijn trouwens in het ontwerp zelf verwerkt –, en het besluit inzake de actuele waarde zal sober zijn en zich niet buiten de in Nederland gebruikelijke praktijk bewegen. Het ontwerp daarvan zal een dezer dagen worden voorgelegd aan de ministerraad.

Wel is de tekst van artikel X, lid 1, enigszins gewijzigd. Voorts is voor verzekeringsmaatschappijen en kredietinstellingen de datum van 31 december 1982 verschoven naar 31 december 1983; voor deze instellingen behoeft de richtlijn niet te worden gevolgd, terwijl anderzijds voor hen eigen modellen zijn of worden vastgesteld.

TOELICHTING OP DE TWEDE NOTA VAN WIJZIGING

A

Artikel 361

a. Lid 2 is iets scherper geredigeerd: indien het inzicht dat artikel 362 verlangt, door een exploitatierekening wordt gediend, behoort deze ook te worden gegeven.

b. In de praktijk blijkt enige twijfel te zijn gerezen, hoe de voorschriften van artikel 383 in de geconsolideerde jaarrekening toepassing moeten vinden. Door de aanvulling wordt de tekst verduidelijkt. De overeenkomstige toepassing treft uitsluitend de bestuurders en commissarissen van de moedermaatschappij, doch omtrent hen moeten wèl de vereiste gegevens worden verstrekt in hun verhouding tot alle groepsmaatschappijen gezamenlijk.

Artikelen 362 en 363

In het gehele ontwerp wordt de woordkeus van de verwijzingen naar artikel 362, lid 1, gestroomlijnd.

Artikel 367

De wijzigingen zijn van ondergeschikte betekenis. Door de invoeging van «andere vormen van deelneming» in onderdeel a wordt beter rekening gehouden met dochtermaatschappijen die vennootschap onder firma of commanditaire vennootschap zijn.

Het oude lid 2 is in onderdeel f verwerkt om te doen uitkomen dat de afzonderlijke vermelding slechts wordt vereist bij de in dat onderdeel genoemde vorderingen.

Artikel 370

In onderdeel c is slechts de woordkeus gewijzigd. Onder e wordt de zelfde wijziging als in artikel 367 onder f aangebracht. Bovendien is de in dit onderdeel vermelde uitzondering uitgestrekt over de vorderingen die onder artikel 372 vallen.

Artikel 371

Men vergelijk de toelichting bij de wijziging van artikel 367 onder a.

Artikel 372

Het woord «opeisbare» was overbodig, omdat het begrip tegoeden reeds, in tegenstelling tot het begrip leningen, aanduidt dat het geld, al dan niet tegen extra kosten wegens vervroegd opeisen, ter beschikking staat. Dit is slechts anders wanneer zij onder beslag of onder deviezenbeperking vallen: de gevallen van lid 2.

Artikel 373

In lid 1 zijn twee materiële wijzigingen aangebracht. Onder b is het vereiste geschrapt dat de herwaarderingsreserve moet worden uitgesplitst. Hierop is in de nota naar aanleiding van het eindverslag ingegaan.

Artikel 373 bepaalt wat in de jaarrekening moet worden vermeld over het eigen vermogen. Lid 1 schrijft hoe dat moet worden uitgesplitst. Als eerste moet het aandelenkapitaal worden opgegeven. In dit verband verdient het bij nader inzien de voorkeur om uit te gaan van dat deel van het aandelenkapitaal dat tot het eigen vermogen in strikte zin moet worden gerekend. Sluimerende bijstortingsverplichtingen van aandeelhouders behoren daartoe niet. Zij mogen evenmin onder de activa worden opgenomen. Daarom wordt voorgesteld het gestorte kapitaal, met inbegrip van reeds opgevraagde bijstortingen, op te geven, en schrijft lid 2 nu voor het geplaatste kapitaal afzonderlijk te vermelden, desgewenst in de toelichting, als dat niet geheel is volgestort. Het oorspronkelijke ontwerp eiste dat het geplaatste kapitaal werd opgegeven onder aftrek van sluimerende stortingsplichten. De wijziging houdt dus geen wijziging in van wat moet worden opgegeven, maar brengt in de verplichtingen een logischer ordening. Het gros der vennootschappen heeft overigens slechts volgestorte aandelen. Voor deze vennootschappen verandert niets. Zij mochten en mogen het volgestorte kapitaal vermelden onder de benaming geplaatst kapitaal of gestort kapitaal.

Het derde lid eist niet meer dat het bedrag van gehouden eigen aandelen in mindering wordt gebracht. In de plaats van een zichtbare vermindering op de balans treedt een opgave over de eigen aandelen in de toelichting. Artikel 378, lid 2, wordt met dit voorschrift aangevuld. Tegen het wetsontwerp was het bezwaar gerezen dat vennootschappen waarvan het gestorte kapitaal van jaar op jaar gelijk bleef, elk jaar een ander bedrag zouden moeten opgeven, afhankelijk van de toevalligheid of zij enkele eigen aandelen, bij voorbeeld ter aanbidding aan werknemers, in portefeuille

houden. Het kapitaalbedrag op de balans zou immers worden het gestorte kapitaal, verminderd met het nominale bedrag van deze eigen aandelen. Dit hield bovendien het bezwaar in, dat de gedachte zou kunnen post vatten dat, in strijd met de artikelen 105 en 216, het niet-uitkeerbare vermogen zou afnemen. Daarom wordt ervan afgezien te veroorloven dat eigen aandelen op het kapitaal in mindering worden gebracht. Andere posten komen meer in aanmerking.

Lid 4 is vervallen wegens het nieuwe artikel 385, lid 5, en de verwijzing daarnaar in artikel 373, lid 3.

Artikel 375

Lid 1 onder g is slechts verduidelijkt. In lid 4 is «overige» vervangen door «andere» om de suggestie weg te nemen dat alleen de schulden zouden zijn bedoeld die in lid 1 onder j zijn opgenomen. Het is integendeel de bedoeling dat als achtergestelde schulden in de zin van lid 4 slechts in aanmerking komen die welke bij gewone en preferente schulden in rang achterstaan.

De wijziging in lid 6 houdt een precisering in ter aansluiting aan lid 2.

Artikel 378

De wijziging van lid 2 is toegelicht bij artikel 373, lid 3. Over eigen aandelen moeten worden opgegeven het verloop (het bedrag aan verkrijgingen en aan vervreemdingen) in het boekjaar, de eindstand en de post van het eigen vermogen waaruit de verkrijgingsprijs is geput. In lid 3 verandert alleen de woordkeus.

Artikel 379

In lid 1 is een detail met de definitie van dochtermaatschappij in de artikelen 54a, 76 en 187 in overeenstemming gebracht: na «verschafft» is ingevoegd: of doet verschaffen.

Lid 2 wordt aangevuld met het voorschrift tot vermelding van de naam en de woonplaats van de in de groepsjaarrekening opgenomen maatschappijen. Daar kunnen namelijk enkele bij zijn die niet krachtens lid 1 behoeven te worden vermeld.

Lid 3 is aangepast aan het nieuwe slot van lid 2. In de geconsolideerde jaarrekening kunnen kleine deelnemingen, bij voorbeeld in joint-ventures die geen rechtspersoon zijn, zijn opgenomen. Niet alle gegevens daarover hebben belang.

Lid 5 is nauwer aan de richtlijn aangepast: artikel 43 daarvan kent de in onderdeel c bedoelde faciliteit slechts toe voor minderheidsdeelnemingen, niet voor 50%-deelnemingen.

In lid 6 wordt mede verwezen naar de aan lid 2 toegevoegde zin.

Artikel 383

De nieuwe bewoordingen in lid 2 dienen slechts ter vergemakkelijking van de verwijzing daarnaar in artikel 361, lid 4.

Artikel 384

Ter verduidelijking is thans ook lid 4 opgenomen in de vermelding van de leden van artikel 363 waarnaar wordt verwezen, al kan deze verwijzing voor de praktijk nauwelijks betekenis hebben.

De term «aanschaffings(prijs)» is, ter aanpassing aan de overigen in het ontwerp gebezigde woordkeus, vervangen door «verkrijgings(prijs)».

Artikel 385

Aan artikel 385 is een lid toegevoegd betreffende aandelen in de rechtspersoon die worden gehouden door hemzelf of door een dochtermaatschappij. Houdt zij deze aandelen (of de certificaten ervan) zelf, dan mag zij deze niet activeren. Op de redenen is hiervoor ingegaan bij vragen daarover van de fractie van D'66 over artikel 373. Bij de verkrijging doet de vennootschap een uitkering aan de aandeelhouder. Deze aderlating gaat ten koste van het eigen vermogen. Dit feit mag niet worden gemaskeerd door activering.

Om de zelfde reden wordt verboden de aandelen in de moedermaatschappij te activeren die door een dochtermaatschappij worden gehouden. De keus wordt gelaten om het bedrag dat dit de groep heeft gekost, dus een deel van de prijs evenredig aan het percentage van de deelneming, in mindering te brengen of het gehele bedrag. Dit laatste sluit aan bij hetgeen in de geconsolideerde jaarrekening geschiedt; evenredige vermindering ligt soms meer voor de hand als een dochtermaatschappij waarin voor weinig meer dan de helft wordt deelgenomen, een naar verhouding groot pakket aandelen in de moedermaatschappij houdt.

Ter wille van de eenvoud wordt, als een belang wordt verworven in een dochtermaatschappij die voordien al aandelen hield in de rechtspersoon, die toen nog geen moedervenootschap was, de boekwaarde die de dochtermaatschappij hanteerde, aangemerkt als verkrijgingsprijs.

Artikel 389

In lid 3 is verduidelijkt dat voor toepassing van de netto-vermogenswaarde de concordantie met de waarderingsgrondslagen die de deelnemende rechtspersoon zelf hanteert, van meet af aan moet worden gehandhaafd. Is dit ondoenlijk, dan staat de weg van het laatste lid open. Ook indien de deelnemende vennootschap op verkrijgingsprijs waardeert, moet de verkrijgingsprijs van de deelneming immers tot uiting komen in de waarde van de bestanddelen van de onderneming waarin wordt deelgenomen. Deze gedachte uit het derde lid is aan het slot gehandhaafd.

De tekst is verder nog iets gepreciseerd en vereenvoudigd met het oog op het geval waarin de onderneming waarin wordt deelgenomen, aandelen in de deelnemende rechtspersoon bezit. Dit geval werd in het gewijzigde ontwerp geregeld in de laatste zin van lid 3 en in lid 6. Deze beide bepalingen zijn, voor wat de boekwaarden betreft, overbodig geworden naast artikel 385, lid 5. Voor wat de verkrijgingsprijs betreft is het voorschrift overgebracht naar de slotzin van de leden 4 en 5.

Lid 5 is beperkt tot het geval dat een in het boekjaar verkregen deelneming wordt gewaardeerd op netto-vermogenswaarde, omdat anders de in de voorafgaande jaren niet uitgekeerde winst ten onrechte als herwaardering zou worden behandeld.

Verduidelijkt is dat te verwachten reorganisatiekosten en dergelijke buiten de herwaarderingsreserve blijven.

De verhouding tussen de leden 1 en 6 is verduidelijkt. Lid 1 noemt alle transparant weergegeven deelnemingen. Daarvan wordt de netto-vermogenswaarde uitgewerkt in de leden 3–5 en noemt lid 6 de andere. Het woord «wil» in lid 6 herinnert aan het woord «mag» in lid 1. Er zijn deelnemingen denkbaar waarvoor artikel 389 niet in aanmerking komt.

Artikel 390

Het artikel geeft een aantal regels voor waardering tegen actuele waarde. Zijn strekking is, te voldoen aan de bepalingen daaromtrent in de vierde richtlijn. Verder gaat het artikel niet. Er zijn geen regels in neergelegd die bij voorbeeld uit de theorie der vervangingswaarde wel worden afgeleid. De richtlijn laat zich niet uit over het te kiezen waarderingssysteem. Het verdient de voorkeur op dit gebied in de wet geen hogere eisen te stellen

dan in de richtlijn. Deze verzet zich niet tegen vermindering van de gebonden reserve voor zover een waardevermeerdering inderdaad is gerealiseerd door afschaffing van een actief, ook in geval van vervanging. Met de nieuw voorgestelde tweede zin in lid 3 van artikel 390 stelt de wet de zelfde eis. Het gebeurt vaak dat een herwaardering ten dele leidt tot het opvoeren van een sluimerende («latente») belastingschuld en voor het overige tot een herwaarderingsreserve. De nieuwe zin slaat uiteraard slechts op het deel dat nog in de herwaarderingsreserve was opgenomen als gevolg van de herwaardering van het actief, verminderd met de afschrijvingen daarop. Daarin kan het deel dat als sluimerende belasting was opgevoerd, niet zijn begrepen. De nieuwe zin strekt ertoe de kans weg te nemen dat geschil ontstaat over de minimumomvang van de herwaarderingsreserve en daarmee over de geoorloofdheid van uitkeringen of van inkoop van eigen aandelen. De geoorloofdheid daarvan hangt immers mede af van de omvang van deze reserve.

Artikel 392

De woordkeus wordt gestroomlijnd met die in artikel 379, lid 3. De suggestie dat afzonderlijke opnemings van de jaarrekening van een dochtermaatschappij in de toelichting zou zijn uitgesloten, is weggenomen. De woordkeus in lid 5 is meer toegesneden op dochtermaatschappijen die vennootschap onder firma of commanditaire vennootschap zijn.

Artikel 393

In overleg met het Nederlands Instituut van Registeraccountants is de redactie van het artikel met het oog op het onderzoek door en de verklaring van de deskundige nog enigszins aangepast. Daarbij is, zonder wijziging van betekenis, de vraag of het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening, vervangen door de positief gestelde vraag of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening.

Artikel 394

In lid 7 is een fout in een verwijzing hersteld.

Artikelen 396 en 397

In aansluiting op de grootte-indeling die bij de handelsregisters en het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt gehanteerd, zijn de groottegrenzen betreffende het personeel één werknemer lager gesteld. Artikel 397, lid 5, is beter aan artikel 47, lid 3 onder a, van de richtlijn aangepast.

Artikel 399

Het artikel is, in overleg met de Verzekeringskamer en het Verbond van Verzekeraars, nog enigszins aangepast.

Aan lid 1 wordt, overeenkomstig het geldende artikel 342, lid 1, van Boek 2 BW toegevoegd, dat de wettelijk vereiste verslagen van verzekeringsmaatschappijen als hun jaarrekening worden aangemerkt.

In lid 2 wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat een algemene maatregel van bestuur krachtens een z.g. toezichtwet nadere regelgeving zal delegeren.

Voorts is een zin toegevoegd, waarbij verzekeringsmaatschappijen nog vrijstelling krijgen van enige bijzondere bepalingen uit titel 8, opdat voor zover nodig ook daarvoor voorschriften van en krachtens de toezichtwetten in de plaats kunnen treden. Dit is onder meer het geval voor de gegevens omtrent dochtermaatschappijen, waardoor vrijstelling van de artikelen 379, lid 2, en 392, lid 1 onder h, wordt gerechtvaardigd: gegevens van deze aard moeten in de zogenoemde verslagstaten worden opgenomen.

Lid 4 is bekort in verband met de nieuwe zin van lid 1. Het daar bedoelde verslag bevat mede gegevens omtrent dochtermaatschappijen, welke gegevens evenwel niet in een geconsolideerde jaarrekening (behoeven te) worden opgenomen. Het verslag vervangt met andere woorden de groepsjaarrekening. Vandaar dat zinnen en zinsneden omtrent deze laatste kunnen vervallen.

Anderzijds moet de vrijstelling van de verplichting tot openbaarmaking van de «enkelvoudige» jaarrekening van een groepsmaatschappij vervallen, nu deze in strijd blijkt met de Eerste Europese Richtlijn inzake het vennootschapsrecht, althans voor zover die maatschappij een naamloze vennootschap is.

Door de invoeging van de vrijstelling van artikel 380 in lid 2 kan in lid 5 de vermelding van lid 3 van dat artikel vervallen.

Artikel 400

In dit artikel zijn in overleg met De Nederlandsche Bank NV en de organisaties van kredietinstellingen wijzigingen aangebracht van dezelfde aard als die in artikel 399, omdat beide artikelen in hoge mate parallel lopen.

Slechts de wijziging van lid 5 behoeft nog nadere toelichting. Banken die voor een klant effecten verkopen, treden zelf wel eens als koper op, vooral als het om kleine hoeveelheden gaat, ten einde de effecten binnen enkele dagen door te verkopen. Dit kan ook gebeuren met eigen aandelen. Om de toelichting niet te belasten met een veelheid aan gegevens waarin niemand belang stelt, ligt het voor de hand toe te staan dat een bank volstaat met een gebundelde jaarpogave over verkrijgingen en vervreemdingen die om deze reden zijn verricht tegen de dagprijs ter beurze.

Artikel 403

Door de wijziging van lid 1 wordt onderdeel a daarvan beter in overeenstemming met artikel 377, lid 1, gebracht.

Lid 6 ging ten aanzien van naamloze vennootschappen verder dan de Eerste EG-Richtlijn over vennootschapsrecht toestaat. Dit wordt hersteld.

Artikel 404

Het artikel houdt een vrijstelling van de verplichting tot z.g. deelconsolidatie in. In navolging van de tekst van artikel 403 – vrijstelling voor dochtermaatschappijen – leed zij volgens het ontwerp uitzondering voor verzekeringsmaatschappijen en kredietinstellingen. Daartoe bestaat echter geen goede grond, anders dan bij artikel 403. Vandaar dat de uitzondering in artikel 404 kan vervallen.

B

Artikelen 54a, 76 en 187

Evenals in artikel 379 is de tekst in details gewijzigd om beter sluitende definities van deelneming en dochtermaatschappij te verkrijgen.

Artikel 58

De tekst van het artikel wordt aan die van de artikelen 101 en 104 aangepast.

Artikel 98 lid 3

Voor de geoorlooftheid van inkoop van eigen aandelen is de omvang van het eigen vermogen een der maatstaven. Deze omvang is tussen twee balansdata onbekend en kan in de tussentijd sterk variëren. Dit brengt mee

dat de bepaling kan leiden tot rechtsonzekerheid. Het nieuwe lid 3 neemt deze weg: de omvang op de laatste balansdatum is maatgevend, mits de vennootschap niet over tijd is met de vaststelling van de volgende balans. Rekening moet worden gehouden met de verkrijgingsprijs voor eigen aandelen die pas na de balansdatum verschuldigd is geworden. De nieuwe bepaling sluit aan op lid 2. Zij neemt de aansprakelijkheid van bestuurders op grond van artikel 8 niet weg, indien zij moesten weten dat het eigen vermogen na de laatste balansdatum zozeer is geslonken dat besteding van middelen voor inkoop van eigen aandelen onverantwoord is geworden.

Artikelen 98a en 98d

Met de woordkeus van de nieuwe leden wordt beoogd de bepalingen te verduidelijken. Artikel 98a betreft slechts aandelen die de vennootschap zelf drie jaar lang te veel houdt; artikel 98d aandelen die een dochtermaatschappij te veel houdt. Telkens moet, precies drie jaar na de verkrijging die de voorraad boven 10 procent deed stijgen, worden nagegaan op welk tijdstip in de tussentijd het voorgeschreven maximum het dichtst is benaderd. Wat toen te veel werd gehouden door de rechtspersoon die de aandelen aan het begin van de drie jaren had verkregen, valt onder lid 3. De werking van de laatste zin van artikel 98d, leden 3 en 4, wordt nog, naar het voorbeeld van het wetsontwerp over het kapitaal van de besloten vennootschap, uitgebreid tot alle gevallen waarin de bestuurder niet aansprakelijk behoort te worden gesteld, omdat de naamloze vennootschap geen verwijt treft.

Artikelen 101, 102, 210, 212, 137 en 247

In de wijzigingsvoorstellen wordt er rekening mede gehouden dat een jaarrekening achterwege kan blijven, indien de Minister van Economische Zaken aan de vennootschap ontheffing heeft verleend. Alsdan is toch behandeling van een jaarverslag op haar plaats, tenzij artikel 403 daarvan vrijstelling verleent. Wegens deze samenhang is de bepaling over het jaarverslag van de artikelen 137 en 247 overgebracht naar de artikelen 101 en 210. In lid 1 van deze bepalingen is verduidelijkt dat de jaarrekening ook binnen de vijf maanden aan de aandeelhouders moet zijn overgelegd.

C

Artikel 1001

Verwezen zij naar het antwoord op vragen van de fractie van D'66 over dit artikel.

D

Een wijziging in artikel 393 vereiste aanpassing van de verwijzingen daarnaar in de accountantswetten.

E

Vergeeten was artikel 11, lid 4, van de Wet toezicht kredietwezen aan te passen.

F

Artikel VIII (artikel 31a Wet op de Ondernemingsraden)

Naar aanleiding van de door de leden van de P.v.d.A.-fractie gestelde vraag en van de beschouwingen die mr. M. J. van Vliet op 4 januari 1983 aan de vaste Commissie voor Justitie heeft gezonden, worden nog enkele

wijzigingen in artikel 31a voorgesteld. In de eerste plaats is zijn voorstel overgenomen om in de tekst van het tweede lid aan te geven om welke ondernemers het gaat. Voor de niet vermelde ondernemers zal het nieuwe vijfde lid (thans: vierde lid) gelden. Een ondernemer kan in het nieuwe stelsel dus niet meer onder beide bepalingen tegelijk vallen, zoals thans wel het geval is voor die ondernemers die wél een jaarrekening moeten opmaken maar geen jaarrekening die voldoet aan de vereisten van titel 6 (oud) van Boek 2 BW. Deze ondernemers vallen in het nieuwe stelsel merendeels onder het vijfde lid en het op grond daarvan nog aan te passen Besluit verstrekking financiële informatie aan ondernemingsraden. Dochtermaatschappijen, en derhalve ook die dochtermaatschappijen waarop artikel 403 van Boek 2 BW van toepassing is, vallen echter onder het tweede lid van artikel 31a en dus niet onder het Besluit.

Voorts is overgenomen het voorstel van mr. M. J. van Vliet om het huidige derde lid van artikel 31a te splitsen in twee leden. Het nieuw voorgestelde derde lid heeft betrekking op aanvullend te verstrekken groepsgegevens en het voorgestelde vierde lid op aanvullend te verstrekken gegevens omtrent de bijdrage van de eigen onderneming aan het gezamenlijke resultaat. Beide leden hebben betrekking op de financieel-economische gegevens die de in het tweede lid vermelde ondernemers jaarlijks ter bespreking aan hun ondernemingsraden moeten verstrekken. Zij kunnen afzonderlijk van toepassing zijn maar ook te zamen, bij voorbeeld wanneer een vennootschap meer dan één onderneming in stand houdt en tevens deel uitmaakt van in een groep verbonden ondernemers. Ten behoeve van een goede informatie aan de ondernemingsraad verdient het de voorkeur dat de aanvullende gegevens van het derde en vierde lid schriftelijk worden verstrekt.

Uit een vergelijking van de eigen jaarrekening van de ondernemer met de groepsjaarrekening kan in een aantal gevallen worden afgeleid wat de bijdrage van de eigen onderneming is geweest aan het gezamenlijke resultaat van de groep. Veelal zijn deze beide jaarrekeningen echter niet zonder meer vergelijkbaar, hetgeen met name het geval is bij dochtermaatschappijen waarvan de eigen jaarrekening slechts de summier gegevens van artikel 403 van Boek 2 BW bevat.

Ten einde de ondernemingsraden van deze dochtermaatschappijen toch een zo goed mogelijk inzicht te geven in het vermogen en het resultaat van hun eigen onderneming, bepaalt de tweede volzin van het vierde lid dat de dochtermaatschappij aan haar ondernemingsraad – naast haar eigen jaarrekening (tweede lid) en de groepsjaarrekening (derde lid) – tevens schriftelijke gegevens moet verstrekken over de bijdrage van de eigen onderneming aan het gezamenlijk resultaat van de groep. Hierdoor wordt, naar wij menen, beter tegemoet gekomen aan het door de FNV in haar brief van 7 juni 1982 genoemde bezwaar, waarover de leden van de P.v.d.A.-fractie ons oordeel hebben gevraagd, dan wanneer zou worden voorgeschreven dat dochtermaatschappijen naast de eigen jaarrekening en de groepsjaarrekening ook nog een balans en een staat van baten en lasten op grond van het Besluit verstrekking financiële informatie aan ondernemingsraden zouden moeten overleggen.

F

In overleg met de Nederlandsche Bank NV wordt artikel 28a van de Bankwet aangepast aan het ontwerp tot vaststelling van titel 8 van Boek 2 BW. Verwezen zij voorts naar artikel 400 van dat Boek volgens het ontwerp.

G

In artikel X – artikel IX volgens het (gewijzigde) ontwerp – zijn nog enige wijzigingen aangebracht. In lid 1 wordt terugwerkende kracht van de wet voor reeds afgesloten (kortlopende) boekjaren uitgesloten. Aan lid 1 is een zin toegevoegd om voor verzekeringsondernemingen en kredietinstellingen

de toepasselijkheid van de nieuwe bepalingen nog een jaar op te schuiven: enerzijds is de wetgever voor hen niet door richtlijntermijnen gebonden, anderzijds zullen de in het bijzonder voor hen geldende voorschriften van de op hen toezicht houdende organen mogelijk wat later gereed komen.

Een nieuw lid 2 is ingevoegd om vast te stellen dat voor jaarrekeningen waarop overeenkomstig lid 1 na de inwerkingtreding het nieuwe recht nog niet van toepassing is, het oude recht blijft gelden.

Lid 3 volgens het (gewijzigd) ontwerp hield verband met het voorschrift tot splitsing van de herwaarderingsreserve volgens artikel 373; nu dit voorschrift vervalt, kan ook dit lid 3 vervallen.

Het woord «baten» in lid 4 wordt vervangen door «het resultaat» in overeenstemming met hetgeen elders geschied. De eerste zin vervalt, omdat de werking van artikel 389, lid 5, waarop het aansloot, nu wordt beperkt tot verkrijging in het afgelopen boekjaar. Dit maakt de eerste zin overbodig.

Ten slotte is lid 5 in twee opzichten beperkt. De gelding van de nieuwe wet ten aanzien van oude herwaarderingsreserves, betreft deze reserves slechts voor zover zij moesten zijn gevormd en gehandhaafd, alsof de nieuwe wet al gold toen zij werden gevormd. Deze verduidelijking komt voort uit de zelfde behoefte aan meer rechtszekerheid ten aanzien van de geoorloofdheid van uitkeringen en van inkoop van eigen aandelen als waarom artikel 390, lid 3, wordt gewijzigd. De tweede beperking is dat herwaarderingsreserves, gevormd bij herwaardering van financiële vaste activa, worden uitgesloten. Deze herwaarderingsreserves gaan immers deels terug op niet uitgekeerde winsten in ondernemingen waarin wordt deelgenomen. In hoeverre zij de vermogensbestanddelen van die ondernemingen betreffen of het verschil van artikel 389, lid 5, is nu veelal niet meer na te gaan. In elk geval behoort de wetgever de rechtspersoon niet ook nog met dit speurwerk te belasten.

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes

Brussel, 19 oktober 1982

Zijne Excellentie mr. A. A. M. van Agt, Minister van Buitenlandse Zaken
Excellentie,

Hierbij heb ik de eer de aandacht van uw Regering te vestigen op de verwerking van de richtlijn 78/660/EEG in het nationale recht. In het artikel 55 van deze richtlijn wordt bepaald dat de lid-staten de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking moeten doen treden om binnen een termijn van twee jaar, te rekenen vanaf de kennisgeving van de richtlijn, hieraan te voldoen en dat zij de Commissie hiervan onverwijld in kennis dienen te stellen.

Daar op 31 juli 1978 van de richtlijn kennis is gegeven, is deze termijn op 31 juli 1980 verstreken.

De Commissie wil er daarom op wijzen dat, voor zover haar bekend is, de Nederlandse autoriteiten nog niet de nodige maatregelen in werking hebben doen treden om deze richtlijn in het nationale recht te verwerken. Tot op heden heeft de Commissie namelijk nog geen enkele mededeling inzake de vaststelling van deze maatregelen bereikt.

De Commissie is dan ook van mening dat Nederland de krachtens deze richtlijn op hem rustende verplichtingen niet is nagekomen.

Daarom verzoekt de Commissie overeenkomstig artikel 169 van het Verdrag de Nederlandse Regering haar binnen twee maanden na ontvangst van deze brief haar opmerkingen omtrent het hierboven uiteengezette standpunt te doen geworden.

Voorts behoudt de Commissie zich het recht voor om na kennisneming van deze opmerkingen zo nodig een met redenen omkleed advies als bedoeld in artikel 169 uit te brengen. Tevens behoudt zij zich het recht voor om een met redenen omkleed advies uit te brengen indien de opmerkingen haar niet binnen de vastgestelde termijn mochten bereiken.

Met bijzondere hoogachting,

Voor de Commissie,
Karl-Heinz Narjes, lid van de Commissie